

**PRAVILA VARAŽDINSKOG CEHA PEČARA-LONČARA
NA HRVATSKOM JEZIKU IZ 1717. GODINE S NEKIM PODACIMA
O VARAŽDINSKIM PEČARIMA-LONČARIMA
OD 16. do 19. STOLJEĆA**

Mirko Androić

Godine 1717, 17. kolovoza, varaždinski je gradski sudac Gregorije Zebec prepisao i ponovno potvrdio cehu pečara-lončara njihova pravila na suvremenom hrvatskom jeziku.

Sama pravila imaju naziv »RED ILLI OBDERSAVANIE VSZEH MESTROU Y DETICHEV OVOGA SZLOBODNOGA KRALYEVOGA VARASSA VARASDINSZKOGA LONCHARSZKIH«.

Ovdje je nužno naglasiti da su »figuli«, tj. lončari, upravo prvenstveno pečari. Oni ne samo da popravljaju peći, da ih postavljaju, već ih i proizvode.

U 18. stoljeću je, prema sačuvanim podacima iz 1773. godine¹, grad Varaždin imao svega 3.580 stanovnika. Kako iz istog dokumenta saznajemo koliko je bilo muškaraca, koliko žena, odnosno koliko muške i ženske djece, korisno je upoznati se i s tim brojkama.

Odraslih je muškaraca bilo 1221, žena 1131, muške djece 624, a ženske 604.

Iz istog je vremena sačuvan i jedan popis cjelokupne strukture zanimanja stanovnika ovoga grada. Svakako će i ti pokazatelji biti veoma zanimljivi za historičara u odnosu na izneseni ukupni broj stanovnika — 3.580. Evo kako je ta struktura izgledala:

1. službenici — 81
2. slobodna zanimanja — 5
3. sluge — 217
4. sluškinje — 201
5. učenici
  - a) dječaci — 106
  - b) djevojčice — 31
6. težaci-muškarci — 266

¹ Historijski arhiv Varaždin (citiram: HAV), Arhiv grada Varaždina (citiram: AGV), spisi, 220/1783.

7. težakinje-žene — 196
8. stari ljudi u Ksenodohiju
  - a) muškarci — 8
  - b) žene — 12
9. prosjaci
  - a) muški — 20
  - b) žene — 29
10. doseljeni u grad radi školovanja i sličnog
  - a) muškarci — 60
  - b) žene — 3
11. pupili i sirote bez roditelja
  - a) muški — 29
  - b) djevojčice — 21
12. samostanci
  - a) muškarci — 76
  - b) žene — 29
13. crkvenjaci — 33
14. trgovci
  - a) mirodija 3 s 2 pomoćnika i 1 naučnikom
  - b) hotelijeri 2 s 1 pomoćnikom
  - c) trgovci u mjestu, koji su i putujući (quaestores) — 3 s 5 pomoćnika i 2 naučnika
  - d) trgovci s dućanima samo u mjestu (mercatores) — 5 sa 7 pomoćnika i 2 naučnika.

U trgovini svega:

- a) trgovaca i hotelijera — 13
- b) pomoćnica — 15
- c) naučnika — 5

Svega — 33 osobe.

15. zanatlije
  - a) majstori — 273
  - b) pomoćnici — 290
  - c) naučnici — 562

U zanatu svega — 1125 osoba.

Nije na odmet ovom prilikom upoznati i strukturu zanatlija grada Varaždina toga vremena. Mi ćemo uz svaku vrstu zanata dodati i podatke o broju pomoćnika i naučnika.

Vrsta zanata	Majstori	Pomoćnici	Naučnici
1. Iglari	1		
2. Stolari	7	4	2
3. Pojasari	1	1	
4. Zlatari (auricalcarii)	1	1	
5. Dimnjačari	1	1	
6. Zvonoljevci	1		
7. Brijači (perikari)	2		
8. Kafedžije (kavanari) (cavearii Caffesiedler)	1	1	1

Vrsta zanata	Majstori	Pomoćnici	Naučnici
9. Kožari	1	2	
10. Voštari	2	2	
11. Kirurzi	5	8	3
12. Rukavičari	2	4	2
13. Knjigoveže	1		
14. Čižmari	24	18	22
15. Sitari i rešetari	1		1
16. Blazimari	1		
17. Kotlari	1		1
18. Sedlari	2	1	1
19. Kovači (i potkivači)	10	7	4
20. Bravari	5	3	1
21. Tesari	2	21	1
22. Lončari (pećari)	2	6	2
23. Čohaši	10	6	1
24. Urari	2		
25. Vrtljari	1		
26. Klamfari	1	1	
27. Mesari	18	20	5
28. Klesari	2	2	
29. Pilari	1		
30. Remenari	4		1
31. Mlinari	9	9	4
32. Zidari	2	25	3
33. Gumbari (mađarski)	18	10	2
34. Graditelji orgulja	1		3
35. Češljari	2		3
36. Krznari	5	4	1
37. Ljekarnici	2	4	
38. Slikari	2		
39. Klobučari (njemački)	4	8	2
40. Ribari	3		
41. Pekari	6	10	2
42. Mrežari (rextiarii, Seiler)	2	3	2
43. Kolari	2	3	2
44. Kuhari salitre	2	2	
45. Brusari	1		
46. Krojači mađarski	13	12	4
47. Krojači njemački	19	16	9
48. Tokari (izrađivači tokova za puške)	1		
49. Izrađivači stolica	1		
50. Bojadisari svile	1		
51. Sapunari	2	5	
52. Kositrari	1		
53. Kipari	2	2	
54. Taracari	1	4	
55. Postolari (njemački)	22	36	16
56. Priređivači duhana	7	3	

Vrsta zanata	Majstori	Pomoćnici	Naučnici
57. Tapetari	1		
58. Ciglari	1	8	
59. Tkalci platna	16	7	2
60. Bojadisari (tinctori)	1		
61. Tokari	2		
62. Bačvari	5	4	1
63. Staklari	2		

Dakle, velik broj zanatlija, njihovih pomoćnika i naučnika — 1.125. Naročito ako uzmemo da je muškaraca tada u Varaždinu bilo 1221. Tada nalazimo u gradu Varaždinu 2 lončara-pećara majstora, 6 njihovih pomoćnika i 2 naučnika.

Pravila ceha lončara, koja ćemo ovdje donijeti u originalnom hrvatskom tekstu, spominju kao varaždinske pećarsko-lončarske majstore 1717. godine Grgu Gricmana, Andriju Zebeca, Ivana Jušića i Jurja Frankovića, tj. 4 nosioca tog zanata.²

Imamo i ranih podataka — iz 16. stoljeća.

Tada nalazimo u Varaždinu 5 lončara: Blaža, Bartola Detića, Stjepana Gerdaka (Gerdy), Matiju Zeliščaka i Mihajla lončara

Lončar Blaž spominje se u dva navrata. Jednom u parnici Jurja Berkovića i Ambrozija Rozmana protiv udovice Petra Hinka, tada udate za tog Blaža.³ Drugi se puta spominje kao južni susjed u kupoprodaji gradilišta unutar varoških zidina od strane Jurja Flajšmana kmetu grofa Bathiana Emeriku Hudoješić.⁴

Stjepan Gerdak (Gerdy), odnosno »lončar Štefan«, pojavljuje se također u više navrata.

Nalazimo najprije da je 1587. godine imao u kući služavku Uršulu. Ova je u to vrijeme umrla od kuge, koja je harala u Varaždinu. Lončar i pećar »Štefan« predaje rođacima umrle Uršule neke njezine stvari, o čemu dobiva potvrdu. U tom je slučaju vrijedno spomenuti njegovu izjavu da su izvjesne lične stvari ove Uršule spaljene zajedno s njom — svakako zbog sprečavanja širenja zaraze.

Potrebno je naglasiti i to da su se umrli od kuge spaljivali.⁵

Ovaj Stjepan Gerdak (Gerdy) je 1588. godine na sudu protiv odbjelog banova kmeta.⁶

Značajniji podatak o pećaru i lončaru Gerdaku u to vrijeme povezan je s jednom »lončarskom ženidbom«, odnosno brakom »lončarice« i mladog majstora pećara — lončara. Tako su se na jednom mjestu našli gotovo svi živi pećari-lončari i jedna udovica b. pećara-lončara preudata, vjerojatno, za ranijeg »detića« pomoćnika njezina pokojnog muža Bartola.

² »Nos Gregorius Zebecz, iudex ceterique senatores Liberae regiae civitatis Varasdinensis memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit universis qualiter prudentes et circumspecti Gregorius Griczman, Andreas Zebec, Ioannes Jussich et Georgius Frankovich, cives incolae et figuli modofatae civitatis Varasdinensis« — HAV, AGV, Caehalia varasdiensia, Pravila ceha lončara (Pravila).

³ HAV, AGV, Prothocolum seu Liber civitatis (L.c.) 1587/9, pagina 155.

⁴ HAV, AGV, L.c. 1587/9, p. 205.

⁵ HAV, AGV, L.c. 1587/9, p. 22.

⁶ HAV, AGV, L.c. 1587/9, p. 176.

S tim Bartolom susrećemo se u dva navrata.

Prvi puta još za života, ali na smrtnoj postelji pri izradi oporuke, a drugi puta, s već pokojnim, kad se njegova udova Giere Czybak preudala za »čednog mladića«, također pečara-lončara Matiju Zeliščaka. Tu se našao, kao svjedok, i naš Stjepan Gerdak. Tada su pred varoškim sucem i prisežnicima, kao i pred građanima-svjedocima, ovaj mladi muž Matija Zeliščak sa svoje strane i Giere, b. udova Bartola Detića, sada »mlada« i žena Zeliščaka, prenijeli sav svoj pokretni i nepokretni imetak, kao i novac, jedan na drugoga. Kako kažu, sve to u znak bračne ljubavi i sreće.

Udovica i »mlada« Giere prenosi tom prilikom na svog mladog supruga Matiju Zeliščaka i onu imovinu koju je stekla oporukom b. muža Bartola Detića.⁷

Za nas je najznačajniji podatak iz toga vremena upravo oporuka pečara i lončara Bartola Detića. Taj podatak nam potvrđuje našu tvrdnju, iznesenu odmah u početku, da su lončari više pečari nego lončari. Istovremeno nam objašnjava i ekonomski položaj jednog takvog zanatlije u gradu — ovdje u Varaždinu 16. stoljeća.

Lončar i pečar Bartol Detić posjeduje u ovom gradu kuću. Sagradio je novu kuću u braku sa ženom Giere Cibak. Kuću sa svim stvarima dijeli na 3 dijela. Ostavlja 1/3 ženi, 1/3 sinu Matiji, a 1/3 kćeri Heleni.

Njegovi su novčani dužnici, spomenuti u oporuci, i kmetovi i građani i grofovi. Ukupno potražuje na ime duga 41 rajnsku forintu i 21 ugarsku forintu. U gotovini ostavlja po 30 rajnskih forinti — dakle 90 — ženi, kćeri i sinu, 10 rajnskih forinti služi, rođacima prijašnje pokojne žene također 10 forinti, te bratu, kojem ne zna boravište, 12 forinti i crkvi sv. Nikole u Varaždinu 1 forintu. Ovo je sve u svemu gotovina u novcu od 164 rajnske forinte i 21 ugarske forinte. Vrijednost je znatna, jer se tada, 1580-tih godina, u gradu Varaždinu moglo kupiti npr. :

- 1 vinograd u vinogradarskom području Kneginca za 11 forinti
  - 1 vinograd u vinogradarskom području Kneginca za 20 forinti i 80 denara
  - 1 kuća unutar gradskih zidina za 54 ug. forinte
  - 1 kuća u ulici sv. Vida za 60 forinti
  - 2 jutra oranice za 16 ug. forinti
  - 1 jutro oranice za 29 ug. forinti.^{7a}
- Pečarske nenaplaćene usluge ovoga lončara-pečara bile su:
- a) za peć kmetu Blažu Augustiću iz Trnovca — 1 ugarska forinta
  - b) za peć brijaču Franji Zverša, koji je već naplatio 5 rajnskih forinti, 2 rajnske forinte
  - c) za peć udovi notara Mihajla Lastesimi, kojoj još nije popravljen »fumorium«, računajući za svaku »czew« po 20 denara — 2 ug. for.
  - d) za peć Matiji Bogdaniću — 1 rajn. for.
  - e) za novu peć Nikoli Istwanffy od Vinice — 6 ug. for.
  - f) za novu peć Nikoli Pypan — 5 rajn. for. i 20 krajcera
  - g) za peć Benediktu — 2 rajn. forinte.

Dakle, možemo prema ovome nešto reći i o cjeniku pečarskih usluga u 16. stoljeću.

⁷ HAV, AGV, L.c. 1587/9, p. 223/4.

^{7a} Vinogradi HAV, AGV, L.c. 1587/9, p. 4, p. 55; 2 jutra oranice — HAV, AGV, L.c. 1587/9, p. 42/43, p. 44; 1 kuća — HAV, AGV, L.c. 1587/9, p. 43, p. 47.

Nova peć u Vinici, izrađena od ovog lončara-pećara Bartola Detića, stajala je 6 ugarskih forinti. Za taj se novac u Varaždinu tada moglo kupiti 1/2 jutra oranice.^{7b}

Iz iste je oporuke zanimljiv podatak i o dugovanju krznara Gašpara, koji stanuje kod »Mazalem«, od 8 ugarskih forinti. Ovo je, u stvari, zalog — »impignoratio« — spomenutoga Gašpara na ime tih 8 ugarskih forinti. Majstor pećar-lončar Bartol Detić drži na ime toga duga u zalogu 1 »cyphum⁸ argenteum« — 1 srebrnu čašu, 1 »coclear⁹ argenteum« — 1 srebrnu žlicu, 4 »annulos argenteos« — 4 srebrna prstena i 1 »nodulum argenteum« — 1 srebrno dugme (ukrasno). Kraj ovih pećara i lončara u isto se vrijeme spominje i pećar-lončar Mihajlo.¹⁰

Mogli smo, dakle, utvrditi da krajem 16. stoljeća u Varaždinu djeluje 5 pećara-lončara majstora; godine 1717, kada varoški sudac Zebec prepisuje i potvrđuje cehovska pravila pećara-lončara, zabilježena su nam 4 pećara-lončara; godine 1773. ovdje rade 2 majstora pećara-lončara, njihovih 6 pomoćnika i 2 naučnika.

Da bi se upoznali s brojčanim stanjem zanatlija pećara-lončara — zdjelara u 19. stoljeću, dodajemo da ih je 1870-tih godina u Varaždinu bilo 39. A to je sigurno veoma veliki broj.

Zanatlija svih vrsta zanata ima tada u Varaždinu 1290. Još i tada nalazimo u ovom gradu zanata koje mi danas više ne trebamo: 5 čavlara, 2 izrađivača oruđa, 1 suknaara, 66 tkalaca pamuka i lana, 3 gumbara i pojašara, 4 kožara, 2 rukavičara, 7 češljara.

Nedostatak industrije posebno je dobro okarakteriziran i brojem nekih zanata: pećara-lončara-zdjelara 39, mlinara 99, mesara 58, tkalaca lana i pamuka 66, krojača 147, postolara 206, čizmara 105, krznara 39, klobučara 31 te stolara 66.¹¹

Prije nego što prijedemo na obradu samih pravila ceha pećara-lončara iz 1717. godine, iznesimo još jednu manje poznatu činjenicu.

Naime, i lončari (pećari) nalaze se među ostalim zanatlijama grada Varaždina koji u feudalnom društvenom uređenju vrše dužnost vatrogasaca. Požarni propisi doneseni na sjednici magistrata grada Varaždina 10. i 11. ožujka 1757. godine među pomoćne vatrogasne snage ubrajaju gumbare, pojasare, pekare, klobučare, tkalce i lončare (pećare). Tu se kaže: »Peto: gumbari, pojasari, pekari, klobučari, tkalci i lončari, kao nosioci vatrogasnih ljestava, moraju umorne od rada drugove u tom poslu zamijeniti i marljivo raditi na zapaljenim krovovima kuća.«¹²

II

Sačuvana pravila ceha lončara iz 1717. godine, na suvremenom hrvatskom jeziku, u tolikoj su mjeri informativna da su u stanju dati odgovor na čitav niz veoma značajnih pitanja o radu i radnim odnosima u toj za-

^{7b} 1 jutro oranice = 12 forinti, dakle za 6 forinti 1/2 jutra — HAV, AGV, L.c. 1587/9, p. 3.

⁸ Cyphum = schyphus = poculum — Barthol pod cipus; scyphus; Jambrešić, »Lexicon Latinum« pod scyphus i, m. Cic. V. poculum i, n. = Za pitje poszuda, chassa, kupa, kupicza; eventualno i pehar.

⁹ Coclear = cochlear, cochleare, is, n. = žlica, kašika.

¹⁰ HAV, AGV, L.c. 1587/9, p. 153.

¹¹ Mirko Androić, Povijest vatrogastva u Varaždinu 1220—1955, Varaždin 1955, str. 87/88.

¹² Androić, c.d., str. 50—51.

natskoj djelatnosti onoga vremena: tko može vršiti pečarsko-lončarski zanat i kako se postaje majstor; kakvi su tada bili radni odnosi majstora i pomoćnika; kakvo treba da je vladanje, odnosno moral te zanatske struke; kakav je odnos prema cehu i cehmeštru, prema stranim majstorima pečarima-lončarima, prema udovicama majstora; koji su glavni proizvodi ovoga zanata; radno vrijeme pomoćnika, te naplata njihova posla.

Kako se postaje majstor pečarsko-lončarske struke i tko može obavljati tu zanatsku djelatnost.

Pravila daju veoma kratak odgovor na pitanje tko može obavljati tu zanatsku djelatnost u Varaždinu: samo onaj majstor i pomoćnik koji je član ceha pečara-lončara, a da je prethodno naplatio varoškom rihtaru (sucu) »purgu«.¹³

Nije dopušteno ni majstoru ni pomoćniku djelovati izvan ceha, kao ni na području »kotara«. Ili će stupiti u ceh, ili se može s cehom »pogoditi«. To je vjerojatno pitanje neke naplate cehu.

Započne li netko obavljanjem zanata izvan ceha, takvog su prekršitelja dužni prijaviti cehu i majstor i pomoćnik. Kao što ceh prekršitelja, kažu pravila, »za nistar drsi«¹⁴ jednako će takvim smatrati i onog majstora, odnosno pomoćnika, koji o tome ne podnese prijavu. To sve dotle dok se ne nagodi s cehom i ne naplati globu.¹⁵

Pečarsko-lončarski pomoćnik može postati majstorom ako ispuni određene uvjete. Najprije je dužan učiniti »meister stuk«, tj. određeni lončarski ispitni predmet.¹⁶

U ovom se slučaju pravilima tačno precizira koji će to predmet biti. Kaže se da je to veliki lonac s dvije ručke i poklopcem. Veličina lonca je: 4 pednja¹⁷ visine i isto toliko širine. Osim toga i jedan vrč od 12 pinta,¹⁸ također s poklopcem.

Pri izradi ovih ispitnih majstorskih predmeta pomoćnik je dužan platiti cehu 16 »Raniski«.¹⁹ Predviđena je mogućnost da umjesto izrade vrča, ako ga ne zna izraditi, naplati cehu 32 »Raniska«.

Nije, međutim, ni to dovoljno. Da bi formalno dokazao da je izučio zanat, prethodno se mora izkazati »naučnim listom«. Zatim, kad ga počnu

¹³ Pravila (1), (2).

¹⁴ »Drži ni za što« — drži bezvrijedno.

¹⁵ Pravila (30).

¹⁶ Pravila (34).

¹⁷ Pedanj — ped, pedalj, pednjić = spithama, dodrans, palmus — mjera za dužinu od 4 prsta. Postoji i »pedanj, pedalj veliki« — »palmus major«, koji ima 12 prstiju. (Mažuranić, Prinosi za hrvatski pravno-povijesni rječnik, pod »ped« i pod »noga«.)

¹⁸ »Pinta« — »mensura liquidorum«; mjera za tekućine. (Zlatko Herkov, Građa za financijsko-pravni rječnik feudalne epohe Hrvatske, drugi svezak, Zagreb 1956, str. 249 — Herkov, c.d.); Bartal, Glossarium mediae et infimae latinitatis regni Hungariae (Bartal), pagina 492 i Pinta — mensura liquidorum duas medias complectens; Mažuranić, Prinosi za hrvatski pravno-povijesni rječnik, Zagreb 1908—1922 (Mažuranić, Prinosi), str. 916: Pint, m. pinta, f., mjera za tekućine, navlastito vino. U nas u 18. vijeku pinta = 2 »holbe« ili »polića«; 32 pinte išle su u požunsko vedro.

¹⁹ »Raniski« — naziv u ovom obliku nismo našli zapisan ni u jednom od priručnika, ali eto ga u originalnim pravilima ceha pečara-lončara iz 1717. godine. To je svakako novac koji nam Herkov u c.d., II bilježi na str. 327. — Rajnički, Rajniš, Ranjčki penez, Rančki — species monetae; florenus Rhenensis; ranjski floren ili forint; Herkov, c.d., I, str. 421:

a) Florenus Rhenensis ad crucigeros, tj. rajnski floren, koji se računa na krajcere . . . ;

b) florenus Rhenensis ad denarios, tj. rajnski floren, obračunan na denare ili »novce«, od kojih po 4 njih čine groš. Bartal, p. 276: Florenus Rhenensis . . . denarios 20. Bellosztenez, Gazophylacium Illyrico-Latinum (Bellosztenez, Gazophylacium) p. 97: Forint, tj. gros 20. Vidi guldin, tj. dukat (zlatnik).

smatrati majstorom, dat će cehu 14 »šilingov«,²⁰ što čini 1 dukat²¹ i 45 »novaca«.²²

Taj novi majstor je, osim toga, tom prigodom dužan dati i jednu »jusu«.²³

Kakav nam radni odnos osvjetljavaju ova pravila između pečara-lončara majstora i njegova pomoćnika?

Prvo, samo osnivanje radnog odnosa majstor-pomoćnik stvar je ceha.

Kad pečarsko-lončarski pomoćnik dođe u Varaždin u želji da se ovdje zaposli, dužan je javiti se »Cehmestru« u njegovoj kući. Ovdje će on stanovati i hraniti se, dok mu ovaj ne pronade majstora koji treba pomoćnika. Cehmeštar smije po obroku računati ovakvom pomoćniku 6 beča.²⁴

Posao će mu tražiti kod majstora po starosti. Najprije kod starijih, a zatim kod mlađih, dok ga jedan ne primi. Čim se zaposli, pomoćnik je dužan dati po isteku 14-dnevnog rada, cehu ili bratovštini 12 beča.²⁵

S druge strane, pečarsko-lončarski majstor, kad želi otpustiti svoga pomoćnika, može to učiniti samo tako da mu posao otkáže jedan tjedan unaprijed. Isto je to dužan učiniti i pomoćnik. Za prekršaj ovog cehovskog propisa kažnjava se, ili jedan ili drugi globom cehu od jedne funte²⁶ voska.²⁷

Majstoru je zabranjeno snubiti pomoćnika da prijeđe k njemu na posao od drugog majstora. Kad izvrši takav prekršaj, majstor plaća kaznu cehu od 4 funte voska.

Isti je slučaj kad se djetič odazove takvom pozivu drugog majstora, te napusti svog dotadašnjeg. Tada se kažnjava globom od 2 funte voska.²⁸

Jednako tako će 2 funte voska za kaznu platiti cehu pomoćnik koji potajno napusti svoga majstora.²⁹

Da bi se novi pomoćnik u gradu Varaždinu upoznao s pravilima ceha, dobit će ih na čitanje. Ako se protivi propisima, ne može u Varaždinu dobiti posao. Ovakav pomoćnik moći će unaprijed dobiti posao u Varaždinu samo onda kada se s tim slože svi pečarsko-lončarski majstori i pomoćnici, te pošto naplati globu.³⁰

Radno vrijeme pomoćnika lončarsko-pečarskog zanata, prema pravilima, započinje ujutro u 5 sati, a završava naveče u 19 sati, s prekidima

²⁰ Siling — U našim se priručnicima ne susrećemo s tim nazivom za novac, a ne donosi ga ni Bartal. Korisno je što imamo uz ovaj naziv za novac označenu njegovu vrijednost: 1 dukat i 45 »novaca« = 14 šilinga.

²¹ Dukat — ducatus, vrsta novca, osobito zlatnog. Prvenstveno je oznaka za mletački zlatnik, ali se to ime ubrzo prenosi i na druge vrste novca, kako zlatnog, tako i srebrnog, ali i računskog novca. Ugarski računski dukat u 18. st. ima vrijednost 100 »horvatskih novaca« ili 25 groša. To je jednako vrijednosti od 100 denara. (Herkov, Grada za financijsko-pravni rječnik feudalne epohe Hrvatske, svezak I, pod dukat.)

²² »Novac« — Herkov, c.d., II, str. 177.: 1. U tom značenju tek od 18. stoljeća. U starijim izvorima »pjenez«, »penez«, »pines«, »moneta«, »munida« i slično. 2. Novac — denarius; denar.

²³ Pravila (36).

²⁴ Beč — Herkov, c.d., I, str. 100/101: »Oko polovice 16. stoljeća računa se na području Zagreba denar s 3 »beča«. U toj vrijednosti nalazimo »beč« i u zagrebačkim računima potkraj 16. stoljeća, a tako se računa »denar« ili »novac« sve do potkraj 18. stoljeća. I »horvatski novac«, ili »denarius Croaticus« sadrži po 3 »beča«. Bellosztenez, Gazophylacium, p. 8, Bech v. Filyer, (p. 96).

²⁵ Pravila (32).

²⁶ Funta — Bellosztenez, Gazophylacium, p. 99; Funt, tj. Funtenicza, libricza, Libra ponderalis, libra, ae.

²⁷ Pravila (23).

²⁸ Pravila (18).

²⁹ Pravila (22).

³⁰ Pravila (25).

za obrok. To je oko 12—14 sati rada dnevno.³¹ Uz taj obrok pomoćnik u kući majstora dobiva, »polag czeskoga obichaia«, i vino.

Pogledajmo sada dohodak pomoćnika za tako veliko radno vrijeme.

Tjedno, u pravilu, pomoćnik prima plaću od 4 groša.³²

Međutim, pogodbe o naplaćivanju rada mogu biti različite, a pretežno su prema učinku. Naime, određeni iznosi u novcu po jedinici proizvoda.

Moguća je pogodba da se radi »na fertal«, tj. po četvrtini. Takav pomoćnik prima 2 novčića po četvrtini, ali da si sam priređuje zemlju.³³

Kad je pogodba između majstora i pomoćnika takva da se ovaj plaća po »kahli«,³⁴ dobiva on 3 groša i 1 beč.³⁵ Ako je ta »kahla« ukrašena kipovima, po takvom proizvodu pomoćnik prima 1 beč. Za tri glatke »kahle« dobiva 2 beča.

Kad radi »kahlu« koja se naziva »silt«, prima 1 krajcer. Taj »silt« je »kahla« koja kod peći stoji na vrhu na uglovima.

Za »kahle« na dnu peći na uglovima dobiva 3 beča.³⁶

Za postavu peći, čiji su dijelovi bili ranije dogotovljeni, prima za posao 5 groša.³⁷

Za izradu obične peći i za njezinu postavu pomoćnik je plaćen s 8 krajcara. Za malu običnu peć dobit će 6 krajcara.

Ako pomoćnik gradi kamin³⁸ ili uzidava kotao u peć, dobiva od majstora 1/3 ubrane vrijednosti toga posla.³⁹

Primit će 1 beč za »kahlu«, kad radi ovu na 1/4, a ako krpa neku staru peć ili slično, dobiva 1/2 od ubrane vrijednosti posla.⁴⁰

Postavljena je norma za te pećarske proizvode, koliko ih pomoćnik tjedno mora minimalno izraditi: 5/4 »kahla«. Ako to ne proizvede, za taj tjedan pomoćnik neće primiti od majstora plaću.⁴¹

Tako upoznajemo ne samo način naplaćivanja pomoćnika pećarsko-lončarskog zanata, ne samo vrijednost u novcu njihova tjednog rada, odnosno plaću po proizvodu, već i same glavne produkte proizvodnje, a to su bili dijelovi za peći i postava peći, odnosno štednjaka.

Dakle, »figuli« su, kako smo već rekli, u prvom redu »pećari«, uprkos tome što i sama ova pravila govore da su »Red... mestrov lončarskih«.

Ima još nekoliko zanimljivih podataka glede pećarsko-lončarskih pomoćnika.

Jedan član pravila⁴² obrađuje slučaj oboljenja pomoćnika koji nema sredstva za »liječnički pregled«. Utvrđeno je da se za takvu priliku koriste sredstva cehovske »ladice«, sve dok isti ne ozdravi. Po ozdravljenju

³¹ Pravila (3).

³² Groš — Herkov, c.d., str. 469: Na početku 16. stoljeća počinje na području Hrvatske i Slavonije uz ostali austrijski novac prodirati i austrijski groš. Križevački Sabor od godine 1538 (čl. 26) odlučio, da će se »groš od 4 krajcara« primati i na području Slavonije za 16 beča (obula).

³³ Pravila (6).

³⁴ Kahla — dogotovljena pećarska jedinica od zemlje kojom se grade peći ili štednjaci. (Danas se naziva kalijeve jedinica). »Testa fornacea«.

³⁵ Pravila (7).

³⁶ Pravila (8).

³⁷ Pravila (9).

³⁸ Kamin — komin = caminus.

³⁹ Pravila (10).

⁴⁰ Pravila (11).

⁴¹ Pravila (5).

⁴² Pravila (4).

će taj pomoćnik morati raditi kod svog majstora dok ne vrati utrošena novčana sredstva cehovske blagajne za svoju njegu.

Pravila obuhvaćaju i pogrebne troškove majstora, njihovih žena i pečarsko-lončarskih pomoćnika. Određeno je da pomoćnik u tu svrhu daje svake nedjelje »vu puškicu«⁴³ po 1 beč. Ta se sredstva mogu koristiti samo za pogrebne troškove.⁴⁴

Inače, glede odnosa pomoćnika i majstora treba reći da sve sporove rješava ceh, odnosno cehmeštar.⁴⁵

Posebno su pažljivo određeni odnosi majstora i pomoćnika pečarsko-lončarske struke prema svome cehu. Uz neke već spomenute podatke o ulozi ceha i cehmeštra u pogledu rada i radnih odnosa, dajemo ovdje još neke od tih.

Pravilima se generalno zabranjuje i sama mogućnost da se jedan majstor ne pokorava i da se ne drži propisa svojih cehovskih pravila. Ako se utvrdi ovakva činjenica, odmah mu se oduzima pomoćnik. To jednako vrijedi i za pomoćnika. I njemu će se zabraniti rad pri bilo kojem majstoru.⁴⁶

Samo govoriti protiv »cehovske pravice«, tj. protiv odredaba cehovskih pravila, povlači globu od 10 funti voska cehu, a 14 funti beča,⁴⁷ tj. 14 rajnskih forinti magistratu grada Varaždina, kojeg pravila zovu »plemeniti Tolnach varasdinszki«.⁴⁸

Ceh je ujedno arbitar kad bi došlo do spora između jednog varaždinskog pomoćnika i nekog čak iz druge države.⁴⁹ Pravila kažu da je to radi toga da se »varaska prauicza nema vraziti«.⁵⁰

Dapače, rješenju spora, po cehu, nije slobodno prigovarati ili se suprotstavljati.

Ako takav prigovor daje majstor, oduzima mu se pomoćnik, ako pak pomoćnik, onemogućuje se ovome rad pri bilo kojem majstoru.⁵¹

Pravila daju i određene podatke o cehmeštru, njegovim dužnostima i odnosima koje prema istome treba da imaju majstori i pomoćnici.

Neke smo od dužnosti već upoznali.

On je npr. posrednik u osnivanju radnog odnosa majstor-pomoćnik. On je arbitar u sporovima majstor-pomoćnik.

Cehmeštar određuje majstore i pomoćnike kojima će se povjeriti određeni poslovi u cehovskoj stvari. Poziva ih k sebi da im razjasni zadatak i da ih uputi u izvršenje istoga. Ne dođu li u vrijeme koje je u pozivu određeno, kažnjava se majstor s 1 funtom voska, a pomoćnik s 1/2 funte.⁵²

⁴³ Puskicza dolazi inače i kao puksa ili puška, a to je škatuljica za milodare ili uopće za novac (njem. Büchse).

⁴⁴ Pravila (20).

⁴⁵ Pravila (24).

⁴⁶ Pravila (33).

⁴⁷ Funti beča — Herkov, c.d., I, str. 445: »funta« od 16. stoljeća dalje predstavlja vrijednost jednog rajnskog florena. U toj je vrijednosti nalazimo i u našim izvorima. Pravila varaždinskog opančara od 17. VIII. 1777.: »14 funtov bečev, tojeto 14 ranjški«. A eto nalazimo jednako tako zapisano i u pravilima ceha pečarsko-lončarskog 1717. godine: »... a na plemeniti Tolnach varasdinszki 14 funtou becheu, toieto 14 Raniski«.

⁴⁸ Pravila (29).

⁴⁹ Pravila (31).

⁵⁰ Vraziti — Vrasam, vrasujem, vraziti = oskvrnuti, raniti, napasti i sl. (Bellosztec, Gazophylacium, p. 579/80).

⁵¹ Pravila (19).

⁵² Pravila (28).

Jedan član pravila određuje da se prigodom izbora cehmeštra trebaju na izborima naći svi varaždinski majstori i pomoćnici pećari-lončari.⁵³

Pravila određuju i neke mjere predostrožnosti za ovog vrhovnog cehovskog funkcionera: majstor, odnosno pomoćnik, kad dolazi cehmeštru, ne smije biti naoružan.⁵⁴

Ova pravila pećarsko-lončarskog ceha u Varaždinu reguliraju i pitanje zaštite oruđa za rad majstora. Može se reći, eventualno, da je tu riječ o zaštiti »patenta« — načina proizvodnje pojedinog majstora, njegovih »modli«. Član pravila koji obrađuje ovo pitanje predviđa mogućnost da majstor ili pomoćnik drugom majstoru uništi »formu ali modl«. Ako se utvrdi krivac, globit će se s 10 funti voska.⁵⁵

Srazmjerno je velik broj odredbi ovih pravila posvećen pitanju vladanja i morala majstora i pomoćnika ceha pećara i lončara u Varaždinu.

Odredbe se odnose na psovanje, svađe i prepirke, igru za novac, odnose prema »nepoštenim ženama« i pijanstvo

Psovanje se kažnjava s 2 funte voska u korist ceha. Svaki majstor ili pomoćnik dužan je takvoga psovača prijaviti cehu. Ne učini li to, i on se kažnjava s 1 funtom voska.⁵⁶

Za svađu i prepirku, odnosno nabacivanje ružnim riječima na druga iz ceha, nadležan je cehmeštar da ih pomiri. Ako ovaj nije prisutan, trebat će to učiniti treći prisutan majstor, odnosno pomoćnik. Onaj koji se ne želi primiriti ili pomiriti, platit će kaznu od 1 funte voska. Ako je pak krivica jednoga velika, raspravit će se pred gradskim sudom.⁵⁷

Manja je kazna, svega 1/2 funte voska, za igru na novac pomoćnika. Ova je u pravilu zabranjena.⁵⁸

Odredbama ovih cehovskih pravila vrlo se oštro tretira pitanje odnosa pomoćnika s »nepoštenim ženama«, kako ih pravila zovu. Primjericice, ako jedan pomoćnik takvu osobu dovede u »postenu hisu« svoga majstora, ovaj ga ne smije više zadržati u svojoj kući. Majstor je slučaj dužan prijaviti i varoškom sucu.⁵⁹

Za opijanje majstora i pomoćnika određena je globa cehu od 1 funte voska.⁶⁰

Dvije funte globe platit će majstor, odnosno pomoćnik, koji se u piću osili.⁶¹

Kraj ovih svih strogosti u odnosima prema svojoj cehovskoj organizaciji i u međusobnim odnosima, odredbe pravila utvrđuju i neke mogućnosti zajedničke cehovske veselice. Ove su se u to vrijeme sigurno pretežno sastojale u zajedničkim ručkovima — gozbama.

Tako npr. kad pomoćnik postaje mladi majstor, kako smo već vidjeli, daje svima jednu zakusku.

Odredbe pravila određuju, osim toga, da svaki majstor jednom godišnje plaća »mesterszki sztol«, tj. objed.⁶²

⁵³ Pravila (27).

⁵⁴ Pravila (26).

⁵⁵ Pravila (21).

⁵⁶ Pravila (12).

⁵⁷ Pravila (13).

⁵⁸ Pravila (14).

⁵⁹ Pravila (15).

⁶⁰ Pravila (16).

⁶¹ Pravila (17).

⁶² Pravila (36).

Ako je taj novi majstor sin majstora pećara-lončara, daje samo pola takvoga ručka.⁶³

Često se događalo da je pomoćnik, po smrti svoga majstora, ne samo preuzeo njegov zanat kao majstor već je »naslijedio« i udovu majstora. Tim smo se već susreli u 16. stoljeću u slučaju pokojnog Bartola Detića i njegove udove Giere Cibak, koju je uzeo za ženu mladi majstor Matija Zeliščak.

Pravila predviđaju i takav slučaj u pogledu ove zajedničke »gozbe«. Ako majstor uzme za ženu udovu pokojnog majstora, dužan je dati pola »sztola«.⁶⁴

III

Sama pravila ceha lončara u Varaždinu iz 1717. godine na hrvatskom jeziku izdana su na zahtjev ceha lončara. Naime, varoški sudac Gregorije Zebec bio je zamoljen od predstavnika istoga ceha da ta njihova pravila se službeno objave. Molitelji su u ime ceha Gregorije Griczman, Andrija Zebec, Ivan Jušić i Juraj Franković, lončari i varaždinski građani. Ovi izjavljaju pred sucem da im nije poznato kojom nesrećom su stara pravila ceha lončara-pećara nestala: da li možda promjenama ceh-meštra, da li u nekom požaru, ili su nekim drugim putem zagubljena ili uništena. Isti su predstavnici ceha pokazali prijepise tih svojih pravila, pa ih je sudac varaždinski Zebec objavio, kako bi i današnji članovi ceha lončara-pećara i njihovi nasljednici imali norme svoje organizacije i svoga djelovanja.

Varoški je sudac utvrdio da je sve to u skladu s općim običajnim varoškim i državnim zakonima, da je spomenuti prijepis pravila autentičan, te je 17. kolovoza 1717. godine ponovno izdao i potvrdio »Red illi obdersavanie vszeh mestrou y detichev ovoga Szlobodnoga kraljevoga varassa Varasdinszkoga loncharszkih«.⁶⁵

RED ILLI OBDESAVANIE VSZEH MESTROU Y DETICHEV OVOGA SZLOBODNOGA KRALJEVOGA VARASSA VARASDINSZKOGA LONCHARSZKIH

Najpervo (1)

Polegh reda y obichaia vszeh mestrov y detichev ovde vu Varassu y zvuna toga kotara y ladanania ovu mestriu nemore delati, nego da ima pred goszpodna Rihtara y plemenit magistratus doiti y na purgu platiti.

Drugoch (2)

Da nema ni ieden loncharszki detich pri ovom Varassu y ovoga Varassa kotaru mestriu ovu delati, koi nie vu ovom Czehu, ni malo, ni vnogo.

⁶³ Pravila (37).

⁶⁴ Pravila (38).

⁶⁵ Transkripciju ni u čemu nisam mijenjao. Samo je na jednom mjestu u tekstu nedostajalo jedno slovo. Bilo je to u 7. tački pravila — slovo c. Taj sam slučaj dodavanje označio okruglom zagradom: (c).

U svrhu lakšeg praćenja i korištenja teksta ovih pravila dao sam na početku u zagradama brojeve pojedinim »članovima«: (1) do (38).

Item (3)

Akobi koy detich loncharszki szimo vu Varas Varasdinszki dovandruval, koibi hotel pri koiem mestru delati, takou vszaki moral bude y dusan v jutro o petih vurah k delu zacheti y k vecheru do szednih delati, a niemu polag czeskoga obichaia da sze ima k obroku vino davati.

Item (4)

Akobi koy detich vtegnul uu velik beteg vpszti, koibi tako vubogh bil, dabisze nemal v szuoiem betegu chim prigledati, tako imaiu czeska bratia iz czeske ladicze na niega trossiti y marliuo niega prigledati, akobi pako detich ozdravel, da ima pri szvojem mestru do teh dob delati y szlusiti, doklam on rechene czeske peneze saszlusi, y nazad vu rechenu czesku ladiczu posteno poverne.

Item (5)

Akobi koy detich prez zroka czeli tieden, kada ni szvetka, nemogel pet fertaliou kahel zgotoviti, takomu niegov mester ne dusan niegovoga tiedna plachu dati napunoma y platiti.

Item (6)

Takaisse da ima vszakomu detichu na tieden plache chetiri grossi iti, a koteri detich na fertal dela, niemu ide od vszakoga fertalia dva novcza, tak daszi szam ima zemliu tlachiti.

Item (7)

Koy detich na funt kahle dela y vsze zgotovi, takomu ide od nyh pla(c)he tri grossi y ieden bech, a od szpodnyh kahel damu ide od pol funta za ieden funt gornyh kahall.

Item (8)

Kad detich kahlie dobre y sznasne z kipi dela, takomu ide od vszake takove kahlie ieden bech, item od treieh gladkih kahel idumu dva becha, item od vszake koiasze silt zove, koia zgora na vuglu sztoi idemu ieden kraiczar, item od kahlie koia szpodi na vuglu sztoi, idumu tri bechi.

Item (9)

Ako koy detich czinieno pech nachini y posztavi, kakosze dosztoi, idemu od nie pet grossev.

Item (10)

Koy detich prosztu pech nachini y posztavi, idemu od nie oszem kraiczarov, akoli pako malu pech posztavi, takomu ide seszt kraiczarov, item kada komin detich zigy, ili kotel v pech uzigiava, takomu trety novecz ide.

Item (11)

Ako detich na fertaly dela kahlie, takomu od vszake kahlie ide ieden bech, akolibi kai sztaroga kerpal, takomu polovicza ide.

Item (12)

Ni ieden mester, ali detich, nema imenom bosym blazniti, ali pszuvati, y akosze koi vutom naide, koibi to chinil tako vszaki takav, presz vszaki milosche, imasze birsaszi vu czech na dva funta voiszka, y takaisse mester, ali detich, buduchi, koibi te takove rechi, ili blaznoszti chul od koiega szvoiega tovarussa, ili brata czeskoga, tebi na znanie nedal, pred Czehom y Czehmestrom nyhovim, te takov dusanie dati birszaga vv Czeh ieden funt voiszka.

Item (13)

Akobi koy mester, ali detich, szvoim koim tovarussem szvadu, ali kakovu karku zachel, ali koga spotal neszpodobno rechmi, tako Czehmester ima meg y nymi mir vuchiniti, akobi pako onde Czehmestra nebilo nazochi, tako drugi mester, ali detich, mora mir vuchiniti, koibi pako to nehotel vuchiniti, y k miru prisztati, tako te takou bude dusan med bratui ili czech ieden funt voiszka za birsag dati, akobi pako tako velika pszoszt vpala, ali kriucza iednomu od drugoga vuchiniena, tako to takovo pred plemenitim tolnachem bude sze moralo oprauti.

Item (14)

Da nema ni ieden loncharszki detich za peneze igrati, malo ni vnogo, y akobi koi to prekersil, dusan bude pol funta voiszka birsaga vu czech platiti.

Item (15)

Akobi koy detich vu szvoiega mestra postenu hisu ili sztanie koju nepostenu senszky glavu dopelal, ali drugo kakovo neposteno duguvanie chinil, y akobi to niegou mester vpamet uuzel, takoie dusan mester to takovo duguvanie goszpodnu Rihtaru na znanie dati pravo poleg varaske vernoszti y szvoje conscientiae y pod velik birsagh. A mester da nema ni ieden prekorubcze to takovoga malovrednoga y nechisztoga duguvania pri szvoie hise terpeti.

Item (16)

Akobi koy mester ali detich vu kerchme pil da nema sergu ili koyemu drugomu tomu takovomu napiti ni szvoiega mertuka dati piti y akobisze to koiemu utegnulo prekersiti te takou dusanie vu Czeh ieden funt voiszka za birsag platiti y dati.

Item (17)

Akobisze mester ali detich prevech piuch vinom obszilil, tako dabi vinom van vergel, te takou zaosztaie na Czeh dva funta voiszka.

Item (18)

Da nema ni ieden mester liuczokoga deticha k szebe prezaui y prezaui y koibi to vuchinil, te dusan bude vu Czeh za birsagh dati prez vszake milosche chetiri funte voiszka. Item detich akobisze dal od szvoga mestra drugomu prezaui, y ob szvoie volie da bi tako k drugomu mestru possel, te takov dusanie vu Czeh dva funta voiszka dati y platiti.

Item (19)

Vszako duguvanie med zvunesniemi mestri y detichi kakoszegoder ozde pred nassim Czehom oprau i pogodi y vuczeni, da ima meszto pred vszakim mestrom y detichem y dasze nema to razmetati, y akobi koi budi mester, ali detich, szuproti tomu sztal, y malo ali vnogo gouoril, ako bude mester, damusze ima detich vuzeti, akoli detich bude, da nema pri ni iednem mestru delati.

Item (20)

Vszaki loncharszki detich dusan ie vu puskiczu ieden bech dati vszaku nedeliu, na koie puskiczu da imaiu tri lokoti biti, y tak da iz te iszte puskicze nemaiu mestri, ni detichi, na drugu ni iednu czesku potrebochu van penez iemati ni trossiti nego teda, kadasze pripeti koiemu mestru, ali sene mesterszke, ali takaisse koiemu detichu szmert, iz te iszte puskicze dasze sztem imaiu k matere zemlie posteno szprauiti.

Item (21)

Akobi koi mester, ali detich, formu, ali modl, drugoga mestra chkomcze dale iztrukal, te takou akosze zve, bude dusan na Czeh birsaga voiszka deszet funtov.

Item (22)

Akobi koi detich chkomcze od szuoga mestra odtissal, te takou dusan bi bil dua funta voiszka birsaga na Czeh.

Item (23)

Akobi koy mester szuoiemu detichu nehotel dalje dela dati, takoi mester dusan pred iednem tiednom detichu povedati y na znanie dati, pervo negoga odpushti, akobi nebila vu detichu kakova velika falinga, ili pregreska, takaisse y detich to dusan bude vuchiniti, y akobi koi vu tom prekersil budi mester ali detich, te takou vszaki dusanie birsaga na Czeh ieden funt voiszka dati.

Item (24)

Akobisze koi detich szvoim mestrom za szuoieu plachu nemogel pogoditi, ali vu koiem drugom duguvaniu, stobi szuproti Czehu bilo, takoi mester dusan pred Czehmestra poiti y povedati szvoie duguvanie y dusanie pako Czehmester marliuo zato paszku vuzeti y nie z dobra pogoditi.

Item (25)

Akobi koi zvunszki detich loncharszki szimo dossal y nebi hotel ouoga Czeha prauicze pokoren biti, y veruuati, takomusze imaiu prauicze dati chteti y daie ima poszlunuti y akobi on szuproti rechenim prauiczam potlam kai gouoril, takosze takovomu detichu zeuszema pri ovom Varasdinszkom varassu delo prepoveda, akobisze pako te takou detich pred vszemi mestri y detichi vu molbu pusztal, te poleg nyhovoga vszeh dokonchania birsagu pokoren bil y platil, takomu teda dopuscheno delo pri Czehu bude, ali tako, dasze varaska prauicza nimalo nevrazi.

Item (26)

Kadasze mestri, ali detichi, k Czehmestru szprauliaiu, teda da nema ni ieden z orusiem tamo doiti, niti pri szebe nosziti, nego daie ima od szebe dati, doklam od Czehmestra van otdide.

Item (27)

Kada Czehmestra posztavliaiu, tedasze imaiu vszi mestri y detichi szkupa szprauliti, kulikoihie goder pri Varassu.

Item (28)

Kadaie od Czehmestra mestrom i detichem zapoved za koie czesko duguvanie, ili potrebochu, tebi zvuna velikoga zroka k prauomu vremenu k Czehmestru nedossal, akobi mester bil, takoeie ieden funt voiszka na Czech birsaga dusan dati y platiti akolibi detich bil, takoeie pol funta voiszka dusan platiti, item koterie naisztaressi detich, teie dusan vu czirkve vu szvechiak szueche postauliati, vsigati y vgassuvati gdaiegoder potrebocha.

Item (29)

Akobisze nassel, koi nasse mestrie loncharszke, mester ali detich, tebi hotel zvuna ouoga Varassa, ali vu tom kotaru na szuoie sztati y suproti nasse prauicze delati, tebi sto takaisse szuproti nasse czeske prauicze govoril, te takou akobisze nassel, prez vszake milosche dusanie na Czech platiti birsaga deszet funtou voiszka a na plemeniti Tolnach varasdinszki 14 funtou becheu, toieto 14 Raniski.

Item (30)

Akobi koi mester, ali detich loncharszki vu drugom varassu, ali vu koiem szelu na szvoie hotel posztati y delati, takouoga mestra y deticha mi za nistar dersimo, doklamsze goder takou vu nas Czech neukupi, ali z nami nepogodi. Y akobisze takov mester, ali detich, zvedel, ali nassel, kadegoder buduchi, da imaiu czeski mestri szimo nam na znanie dati, y akobi to znaiuchi koi mester, ali detich, nehovel nassemu Czechu oznaniti, toga takouoga mestra y deticha mi za nistar dersimo, doklamszegoder on vu Czechu nassemu nepogodi y birsaga neplati.

Item (31)

Akobi koi detich vu drugom Orszagu sto bil szuproti koiemu pregressil, tako nie dusan za nym poiti, negodasze ovde ima pred Czechom zochiti y odgovoriti, hac conditione, dasze varaska prauicza nema vraziti.

Item (32)

Vszaki detich koi szimo pride, tebi hotel ozde delati, takou mora za Czehmestra pitati y k niemu na sztati poiti, a Czehmester daga ima naiperuo k naistaressemu mestru poszlati, akolibimu nebil potreben; potlam pak drugim posztaressim po redu y datiga polag czeskoga obichaia takaisse Czehmester na ieden obrok ne dusan veche takovomu detichu rachunati nego seszt becheu,

doklamsze niemu mester naide, y to da nema ni ieden detich vu verstat szeshti gdebi on hotel; y akobi takou detich oude chez chetirinajst dni delal, takoei dusan dati vu Czeh ili bratouchinu duanajst becheu.

Item (33)

Akobi koi mester vu gore imenuvanih artikulusseh kakogoder y kem tem putem buduchi vu iednom ali vu drugom nehotel pokoren biti y nie obdersauati tako poleg czeske navade y obichaia, za birsagh imasze tomu takovomu detich vzeti y prez niega da ima biti, tako dasze y vu tom varaska pravicza ne zbantuie; y akobi koi detich vu tom pregressil, da neszme pri iednom mestru delati, doklamgoder pri Czehu pred vszemi mestri y detichi neopraui y birsaga neplati. Y ako bi hoteli mestri mestra koiega, ali deticha, za koie duguvanie na veliku priszege gnati, takosze takovi imaiu pred Plemenitim Magistratussem pogoditi.

Item (34)

Ako koi loncharszki detich bude hotel oude szuoim mestrom posztati, tako peruo poleg czeskoga obichaia bude dusan meister stuk delati y nachiniti.

Item (35)

Akobi recheni mester stuk prauo y sverseno kako sze dosztoi nachinil, tako ima szuoi nauuchni liszt naperuo pred Czeh doneszti y dati, dasze bude znalo ilisze on posteno szuoie mestrie zvuchil, ali nie, y potlam da ima dati vu Czeh 14 silinghou, to vuchini dukat y cheterdeszetpet novacz, teda naiperui put, kada sze med mestre pochne iemati.

Takaisse da ima nachiniti ieden velik lonecz z duema priruchma y z pokrouom, koi lonecz da bude vizok chetiri pednie y sirok tulikaisse chetiri pednie, a pokrov rechenomu lonczu da nachini prez mertuka kako prauo pride; takaisse ieden cziniaszti verch, koteribi dersal duanajst pintou, y on takaisse da ima szuoi pokrou. A pri thom mester stuku sesztnajst Raniski dusan bude dati vu Czeh; akolibiga pako neznal nachiniti kakoszedosztoi zverseno, tako vu Czeh bude dusan dati trideszeti y dva Raniska.

Item (36)

Dusanie dati iednu iusinu mestrom, potlam na iedno letho obed ieden, koisze zove mesterszki sztol, y da imaiu pri onom obedu biti dua priszesnika.

Item (37)

Akobi bil mesterszki szin tako pol sztola bude dusan dati y platiti, a polga bude proszt.

Item (38)

Koi mester mesterszku senu uzme, takou takaisse pol sztola ieszt szloboden y proszt, a polga bude dusan dati y platiti.